Horváth Péter

Dorka

fejezet egy talán soha el nem készülő regényből

Drága anyám, Garlóczi Zsuzsánna ötödik leányaként születtem az Úr 1513. esztendejének farkasordító telén, Szalatnyán, amely falu még születésem előtt apámuramnak adatott Losonczi Gergely hadnagynak tett hadiszolgálatainak fejében Selymes Kuráth esperes úr által, mégpedig a szomszédos Sipák és Kölecs falvakkal együtt. Mindhárom falu a Száli- hegy déli völgyében fekszik, félnapi járásra a várasba vezető kövesúttól, a kanyarogva futó, bővízű Szalatnya-patak mellett. Szerény, alig ötven lelkes birtokunk éke, kőből épített, tágas udvarosházunk a patak északi partjának ligetében állt, amíg le nem égett, alig hat nyíllövésnyire a jobbágykunyhóktól.

Tudom a nyíllövést, eleget gyakoroltam.

Korán elhalt nővéreim után szüléim, de különösen szerelmetes apámuram, fiúgyermeket várt, mégis én érkeztem hozzájuk, bögyörő nélkül. Anyám szerint dagadt kis pocok voltam, apám szerint akkora, mint Pipőcz, legszebb óriáskanja a kertünk seggében fészkelő nyúlketrecben. A ritka békeidőkben a vadászaton kívül apám nyúltenyésztéssel foglalatoskodott. Minden hétvégén nyulat ettünk estebédre.

A családi Bibliában „20-nál több dudai mérték" lett születési súlyomként bejegyezve, hosszam pedig – magasságról esetemben még nem beszélhettek – a rőföt ütötte.

És lám, mégsem lett óriásnő belőlem.

Csípőm meglehetős, bár derekam karcsú. Mellyem, mint az vad kecskének kettős fia, az liliomok között, ahogyan a Bibliában vagyon írva. Így dalolta rólam Szenczei Molnár Gáspár, lantos vándordeák, amikor a várasba tartván három napig nálunk vendégeskedett.

Apám minden kóborlót befogadott három napra, aztán kitette szűrüket. Mégis sokan megfordultak nálunk, többnyire kereskedők, vándor céhlegnyek, szolgálatot kereső csavargók, elcsapott regruták. Még kiátkozott pap is akadt a vendégeink közt, bár ahogy cseperedtem, egyre kevesebben jöttek, mert ahogy apámuram mondta, nem csak ő lett súlyosabb évről évre, az idők is nehezedtek.

Én ezt nem érzékeltem.

Aranyéletem volt, főleg eleinte.

A keresztségben a Dorottya névvel ajándékoztak meg, anyám Dorkának becézett, míg apámuram Médinek, azaz Medúzának, a már kicsi koromtól kígyófürtükben növekvő hajzatom és kétségtelenül makrancosnak mondható természetem okán. Már egész csöppnyi létemben nehezen viseltem a kényszert, ebben máig nem változtam.

Minden másban igen.

Apám veresorrú, nagydarab ember volt, mellkasát nem érte át a karom, ha nagyritkán engedte magát megölelnem. Csak akkor hagyta, ha úrrá lett rajta a bor. Ez pedig ritkán esett meg vele, még ha hat meszellyel is megivott aznap. Pedig annyit minden nap magába döntött, mondván, az utolsó csepp is vérré válik benne. A vérre pedig igencsak szüksége volt, sokszor megvágták, ha hadba kellett vonulnia, mégpedig gyakran, mivel az esperes úr sokszor vitába keveredett a környékbeli nemesurakkal, s eme viszálykodásokat nemegyszer erővel kellett elrendeznie. Ilyenkor apámért, kedvenc lovagjáért küldetett, csakis ő vezethette a rablócsapat harci előőrsét, noha már akkor sem volt fiatal ember, amikor én születtem.

Pendelyes koromtól együtt bandáztam a jobbágygyerekekkel. A korareggeli früstök után télen-nyáron becsavarogtuk a vidéket, csak az éhség kergethetett haza minket, többnyire estére. Velünk jött Plútó, apám óriás szelindeke. Felzavart vadkannal is szembe szállt értem, őmellette bajom nem eshetett.

Három esztendős koromtól aztán apám fiúnak nevelt. Velem lovagoltatta Álmost, legszebb lovát, a környéken rendezett lóversenyeken, hol sok koszorút szereztem magamnak, s a lónak. Megtanultam vívni, tőrt vetni, íjjal vadászni, ürgét önteni, pisztrángot halászni, messzire köpni és állva pisálni. Anyácskám mindezt szörnyülködve tűrte, és csak évhosszakig tartó rimánkodás által érte el, hogy tízesztendősen a klarissza nővérek zárdájába küldessen, évi hat aranyat fizetvén azért, hogy ott köteles istentiszteletet és egyéb női praktikákat tanulhassak.

Ó, hogy gyűlöltem azt a klastromot!

Az útálatos, változtathatatlan, szentes napirendet!

Itthon apámuram minden estebéd előtt elhadarta az asztali áldást, de olyan sebesen, hogy alig kezdett bele, máris mondta rá a „kámment”:

– ... a mi Urunkámmen! – horkantotta, keresztet karcolván a kenyér ropogós héjára, s máris felszelte.

Templomba csak a nagy ünnepeken zarándokoltunk el a várasba. Míg asszonyanyám odabent gyónt és áldozott, apámuram a templommal szembeni csapszékben kuglizott a hasonszőrűekkel. Én a fából faragott

szentek semmibe néző, kék szemét, vagy a nálam nagyobb fiúkat bámultam.

A fiúk érdekeltek.

Mindazonáltal a zárdában az örökös imádkozás mellett megtanultam varrni és hímezni, lanton játszani, írni és olvasni. Utóbbi kettőt nem tartalmazta a lecke. Lukrécia nővér tanított titokban az olvasásra és a betűvetésre, valamint testem titkos tájainak jóleső simogatására.

Tíz esztendővel volt idősebb nálam. Egy selmeci bányapolgár magos, szikár leányaként került a klastromba, viselősen. Legalábbis az idősebb novíciák ezt suttogták róla. Holtan született magzatát a harangláb mögötti rózsakertben kaparták el, hol állítólag a megesett apácák hívatlan porontyainak csontjai porladtak.

Lukrécia két év után letette a szegénység, tisztaság és engedelmesség örökre szóló hármas fogadalmat. Tőle németszót tanultam, szlovákul egy tejszagú, szőke, dundi, ágyastársamtól, akit Zorának hívtak. Gyakran kiszöktem velük a padláslyukon, hogy a közeli halastóban fürdőzzünk csupaszon, holdvilágban, a ránk leselkedő ördög örömére.

Istenben nem hittem, az ördögben igen.

Lukréciának volt egy titokban őrzött kapcsos kiskönyve, amelyben az ördögről szóló izgalmas rémmesék mellett egy görög történet is találtatott arról, hogy valaha négykezű, négylábú, kétfejű, nagyerejű gömbemberek népesítették be a Földet. Voltak köztük férfiak, nők és akadtak hímnősek. Utóbbiak egyik fele férfi, másika nő volt. Nagy erejükben bízva ujjat húztak az istenekkel, ezért Zeusz büntetésből kettévágta őket. A mese szerint így születtünk meg mi, egyfejű, kétkezű és kétlábú férfiak és nők. Eme félemberek boldogtalannak érezték magukat, amíg meg nem találták elveszett korábbi társukat. Azóta az egykor két férfirészből megfelezett gömbemberek férfi, a két női részből állók pedig női párjukat keresik a földön, csak a hajdan hímnős lények vágyják a másik nem társaságát. Lukrécia szerint az ő hajdani gömbember ősének mindkét fele nő volt, ezért lehet, hogy oly erősen kedvel minket, világi nevelteket.

Ami engem illet, én hímnős lehettem hajdan, mert bár nem volt ellenemre sem Lukrécia nővér, sem a kövér Zora testi közelsége a hálóteremben, a szívem minden férfiember láttán hevesebben vert, kivált, ha a zárda Samu névre hallgató, méla lovászára néztem. Tagbaszakadt, erős fiú volt, siketnéma. Macskahúgyhólyagból csinált szerelmi kesztyűt húzott irdatlan farkára, mielőtt a magáévá tett. A büszkeségen kívül más örömöm nem telt az istállóban kapkodva elhált néma hengergőzésben. Később, mikor a zárdából elkerültem, némely kalandom folytán

immár biztosan tudom, hogy olyan férfitársra kell találnom, akiben minden téren örömöm lészen.

Apámuram éppen az ötvenedik születésnapján, az Úr ezerötszázhuszonhatodik esztendejének tavaszán, az Ígéret, más szóval Pünkösd havának hetedik napján hagyott maga mögött minket, hogy két felfegyverzett legényével ismét beálljon Selymes Kuráth esperes úr lovascsapatába, mégpedig immár hadnagyi rangban, az elhalt Losonczi Gergely helyére. Az esperes úr vonakodva ugyan, de végül engedett a pápa és Lajos király által folyamatosan unszolt Szalkai László esztergomi érsek parancsának, hogy saját vezetése alatt ő is csapatot adjon az országot dúlni készülő török ellen. Apám akkor már nehezen ült lóra, de ha rajta volt, a nyeregből kivetni senki nem tudta. Jobbjában nehéz kard, baljában láncos buzogány. Így festette képét fatáblára egy vándor piktor nem sokkal azelőtt, hogy apámuram hadba indult volna.

Még láthattam a képet, mielőtt elégett.

– Ne sírj, Rozál, aratásra itthon leszek! – búcsúzott jajgató anyámtól, legalábbis később így mesélték nekem.

Hadba vonultában jött értem a kolostorba, hogy darab időre kiváltson onnan, és hazaküldjön asszonyanyám mellé, mint mondta: lelki segítségnek, amíg ő távol lesz. Lovat adott alám, és egy csavargóféle, bandzsa ficsúrt mellém, kísérőmnek. Útközben a kancsal megpróbált kikezdeni velem. Leharaptam a fél fülét, és kiköptem a fűre. Újra nekem esett volna. Megrúgtam ott, ahol Krisztus urunk szobra ágyékkötőt visel, aztán fel a lóra. Vágtattam, neki a világnak. A bandzsa nem követett. Sze-rencsémre a ló tudta az utat, így hazaérkeztem harmadnap estére.

A ritkán érkező hírek szerint az érsek úr serege a folyton változó felsőbb parancsok nyomán hetekig tévelygett az országban, míg végül Fejérvár alatt csatlakoztt a Tomori Pál által vezetett főseregh ez. Ezek után sokáig nem érkeztek mihozzánk hírek. Nehezen éltünk, mert bár jó termés ígérkezett, parasztjaink egyre vonakodtak kiszolgálni minket, s mivel intézőnk is apámurammal távozott, a férfierő híján maradt anyám szavára nemigen hallgattak. Még az enyémre se, hiába próbáltam hajdani játszó-pajtásaim lelkére beszélni.

Már nem csak a kamránkban, de a nagy veremben tárolt tartalékaink is végüket járták, lábasjószágaink javát ellopkodták, üres köleskásán tengődve vártuk apámuram hazaérkezését. A győztes csatákból mindig ajándékkal jött meg. Az esperes úr ellenfeleitől jóvátételként zsákmányolt holmi közt drága prémek, ezüstneműk, vékony aranyláncok, gyűrűk, fülönfüggők, s néha aranypénzek voltak. De Szent

Jakab havának tikkasztó hevében már azt se bántuk volna, ha apám üres kézzel jön meg, csak mutassa meg sunyi parasztjainknak, ki az úr a házban, kinek tartoznak köteles engedelmességgel. Ám aratáskor csak hír érkezett a török nagy győzelméről, s hogy a Mohács alatt elpusztult sereg vitézei közt nem csak maga Lajos király, de apámuram is elesett.

Két nappal később a házunk leégett. Csak üszkös fala maradtak meg és a kemence kéménye. Gyalogszerrel indultunk anyámmal a várasba, hogy oltalmat nyerjünk Selymes Kuráth esperes úr által. Kastélyát üresen, kifosztva találtuk. A templommal szembeni csapszékbe tértünk be. A korcsmáros emlékezett apámra, anyácskámat fölfogadta konyhai kisegítőnek, engemet felszolgáló lánynak, ama kikötéssel, hogy gazdag vendégeinek mindenben a kedvére teszek.

Tizenhárom esztendős voltam.